

2022 Sayılı Kanun Ve Evde Bakım Hizmetleri Yürütmeliği Çalıştayı Raporu

"Bu rapor Avrupa Birliđinin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Engel-Siz Yaşam Derneği sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliđinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir"

Engel-siz Yaşam Derneği
2022 Sayılı Kanun ve Evde Bakım Hizmetleri Çalıştayı
07-02-2019 İzmir Ekonomi Üniversitesi

Engel-siz Yaşam Derneği, 7 Şubat 2019 günü İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği tarafından yürütülen BİRLİKTE projesi kapsamında "Ben bireyim, kendime yeterim!" sloganından ilham alarak 2022 Sayılı Kanun ve Evde Bakım Hizmetleri Yönetmeliği hakkında bir çalıştay düzenlemiştir. Bu çalıştayın sabah yapılan *Ben bir Bireyim* başlıklı oturumunda İzmir Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdür Yardımcısı Nadir Maşalacı, İzmir Büyükşehir Belediyesi Engelli Hizmetleri Şube Müdürü Mahmut Akkın, Toplumsal Haklar ve Araştırmacılar Derneği Başkanı Süleyman Akbulut konuşmacı olarak katılmış ve katılımcıların sorularını yanıtlamışlardır.

Nadir Maşalacı *Engelli Haklarına Mevzuat Yaklaşımı* başlıklı konuşmasına dünyada ve Türkiye'de engelli bireylerin hakları ile ilgili atılan adımların tarihsel arka planını vererek başlamıştır. Uluslararası örgütlerde alınan kararların ve atılan adımların Türkiye'de uygulanmasında geç kalındığına dikkat çeken Maşalacı, istatistiksel olarak engelli bireylerin %60'ına yakınının öğretimden faydalanmadığını ve bu konuya mutlaka eğilinmesi gerekliliğinin altını çizmiştir. Engelliler kanununun sadece engelli bireyleri ve engelli bireylerin ailelerini ilgilendirmediğinin, aslında bütün kurum ve kuruluşları ilgilendiren bir kanun olduğunu ve hem yerel yönetimlerde hem de merkezi yönetimin engellilik üzerine adımlar atabilmesi için her türlü yasal mevzuatın olduğunu belirttikten sonra uygulamanın kanunların çıkarılması kadar mühim olduğunu söylemiştir. Aynı zamanda hem kanunların yapımında hem de uygulamada engelli bireylerin sürece dahil olarak engeli olmayan bireylerin engelli bireyler yerine kararlar vermemesi gerekliliğini şu sözlerle aktarmıştır:

"Bir kere kendi gözlerimizle bakmaktan vazgeçmemiz gerekiyor. Bir kere bunu kabul etmemiz gerekiyor. Ben senin için her şeyi biliyorum. Sana şunları şunları yapacağım demek gibi garip bir lüksümüz var. Böyle bir şey olabilir mi? her şeyi biz

onlar için düşünüyoruz. Uzun yıllar müracaatçı bir kitle gördük karşımızda. Özeleştiriyelim.”

Başka önemli bir konu da engelli bireyler ile ilgili bilgilerin toplanması, sağlıklı olarak muhafaza edilmesi ve etkin bir biçimde kullanılması olarak ortaya çıkmıştır. Zamanında ve gereken hizmetlerin engelli bireylere yönetim tarafından ulaştırılmasının önemini altı çizilen konuşmada denetlemelerde karşılarına çıkan sorunlara da dikkat çekerek hem yönetim hem de halkın bir arada engelli bireylerin haklarının korunması ve hizmetlere erişmesi için çalışmalarının gerekliliğinden bahsedilmiştir. Özellikle engelli bireylere yardım değil haklar çerçevesinde yaklaşımın önemli olduğunu söyleyen Maşalacı, engelli bireylerin haklarını kullanması için kanuni yolları deneyerek kamu kurum kuruluşlarının yanlışlarını ortaya çıkarttıklarını da anlatmıştır.

Bilgilendirmenin önemine değinilen konuşmada engeli olmayan bireylerin engelli bireyler ile empati duyarak ilişki kurmaktan ziyade hak temelli yaklaşımın gerekliliği şu sözlerle belirtilmiştir:

“Lütfen şu lafı da yapmayın sakın. Hepimiz engelli olacağız. Ben engelli olmayacağım. Sen bir iddiada bulunursan ben de bir iddiada bulunurum. Nereden biliyorsun engelli olacağını. Ben de olmayacağım diyorum. Bu şunu getirmesin lütfen bir gün engelli olacağız diye mi biz bunları yaptık? Olmazsan ne yapacağız?”

Bakanlığın hizmetlerini de detaylı bir biçimde anlatan Maşalacı, bakım hizmetlerinden yararlanan kişilerin tümünün ihtiyaç sahibi olmadığından, bu sebeple sistemi yanlış yönlendirerek kamu kaynaklarının israfına neden olan kişilerin varlığından bahsetmiştir. Sadece denetlemeler sonucu değil, bu gibi vakaların özellikle ihbarlarla da ortaya çıktığı belirtilen konuşmada kamu kaynaklarının etkin bir biçimde kullanılmasının gerekliliğinin altı çizilmiştir.

Evde bakım aylığının belirlendiği kriterlerdeki sıkıntıları anladığını belirten Maşalacı, engelliye bakımın kalitesinde de denetimler sonucu sorunların olduğunu gördüklerini, iptaller yapıldığını şu sözlerle anlatmıştır:

“Ben 3000’den fazla iptal yaptım. Engellilere iyi bakılmadığı için. 3000 yüksek bir rakam arkadaşlar. Tırnak kesmemiş batmış, bacağına yara olmuş, sırtında yatak yarası olmuş, pislik içerisinde saçları yıkanmamış, taranmamış. Bakımı yapılmamış.”

Sorunların bakım aylığının kesilmesiyle de çözülemeyeceğinden bahsedilen konuşmada engelli bireylere bakım veren kişilerin bilinçlendirilmesi, bakım aylığından faydalanma kriterlerine uygun davranılmasının önemi ortaya çıkmıştır. Özellikle bakımı yapan kişilere verilecek eğitim için MEB ile yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir. Bu eğitimlerin başarılı olabilmesi için ise destek mekanizmalarının çalışıyor olması önemlidir. MEB'nin öngördüğü 500 saatlik eğitimin engelli bireylerin yakınlarını zor duruma düşüreceği düşünülerek 80 saate indirilmesine rağmen engelli yakınlarının eğitim süresince engellileri gönül rahatlığı ile bırakacakları yerlere ihtiyaç vardır. Bu konuyu Maşalacı şöyle anlatmıştır:

“Milli eğitim dedi ki eğitim modülü uygulayacağız. Evde bakım hizmeti verenlere, tamam verelim. Ne kadar? 500 saat. 500 saat eğitimi biz günde 8 saat eğitim aldık diyelim, günde 8 saat engelli yalnız. Olabilirliği var mı acaba? Ben sana eğitim vereceğim, eğitimden sonra engelliye bakacaksın diyeceğiz. Biraz gerçekçi olalım. Pazarlıklar, iddialar, mücadeleler, bilek güreşi derken 80 saate indirdik. 80 saat. Peki başarı sağladık mı? Hayır. Gene aileler dedi ki, ben 80 saat gelmeye hazırım ama engellimi nereye bırakacağım? Gene bakın. 500 saatten 80 saate indirdik. En temel şeyler, tırnak kesimi, ağız bakımı, banyo yaptırmak, pansuman. Çok temel şeyler. Gene aynı talepler devam ediyor bizim tarafımızdan. Destek mekanizmaları derken şunu kastetmişim. Güzel kardeşim sen gel eğitime. Sen hiç merak etme ben senin annene, dedene, amcana, gözüm gibi bakacağım. Benim bakım evlerinde destek elemanlarım var. Hiç merak etmeyin. 4 saat ben sana destek vereceğim diyemedik.”

Maşalacı, konuşmasını merkezi yönetim olarak Bakanlığının yapması gerekenler kadar yerelde de STK'lardan ve özel sektörden de üstüne düşen desteği göstermesini beklediğini belirterek bitirmiştir.

Panelin ikinci konuşmacısı Mahmut Akkın *Engelli Haklarına Yerel Yönetim Yaklaşımı: İzmir Örneği* başlıklı konuşmasında konunun yerel yönetimler tarafını ele alarak, katılımın sağlanmasının önemine dikkat çekmiştir. Belediyelerde belediye başkanlarının kapısının açık olmasının değil, başkan olmadan dahi sistemin etkin bir biçimde işleyebilmesinin sağlanmasının gerekliliğinden bahseden Akkın, yerel yönetimler için kanunen esneklik sağlayan maddelerin bulunduğunu ve bu esnekliklerin avantaja dönüştürülmesi gerektiğini söylemiştir. Akkın'a göre “merkezi yönetimlerin yaptığı her şeyi bütün dezavantajlı gruplar için yerel yönetimler de yapabilir.” Bu çerçevede hizmet veren kurumlarla ve STK'larla kanunen işbirliği yapılabileceğini belirtmiştir. Fakat

sosyal alan boyutunda gerek merkezi hükümetlerin gerek yerel yönetimlerin güçlük çektiğini söyleyen Akkın sözlerine şöyle devam etmiştir:

“Sosyal alanla ilgili hizmetlerin yürütülmesinde idareye takdir yetkisi veriliyor, çok önemli bir eksiklik. Yapabilir diyor. Yapabilir dediği zaman da işte sayın başkanlar, çok rahat davranabiliyor. Aynı zamanda bu yükü çok da kolaylaştırıcı. Eğer doğru siyasetçiler, doğru bürokratlar kullanırsa, hiçbir engel yok. Önceliklerimizin belirlenmesinde hiçbir engel yok. ... İşte büyükşehir belediye kanununda, çocuklara, gençlere, yaşlılara yoksullara, kadınlara ilişkin sosyal hizmetleri verir diyor. O zaman her şeyi yapabilirsiniz, size neyi yapamayacağınızın sınırını çizmemiş, dezavantajlı bütün gruplarla çalışabilirsiniz demiş. Aslında müthiş bir esneklik de sağlıyor. Sadece doğru planlamak gerekiyor ve önceliklendirmeyi. Dolayısıyla kaçamak olarak bürokrasinin kullandığı, yerel yönetim birimlerinin kullandığı “gücümüz bu kadarın” arkasında yasal düzenleme yok demesi. Ama bu esnekliği avantaja dönüştürmek isteyen düşünen yöneticiler için de bir fırsat. Ve her şeyi yapabilirsiniz.”

Akkın'ın konuşmasında kentsel yaşamda erişebilirlik önemli bir nokta olarak belirtilmiş, bir engelli bireyin evinden çıkıp evine gelene kadar kolaylık sağlamanın gerekliliğinden bahsedilmiştir. Otobüslerdeki sesli sistemlerde yaşanan sorunlar, rampalarda yaşanan sorunlar, takip çizgilerindeki sorunların engelli bireylerin hayatlarında yarattığı zorlukların başında geldiğini söyleyen Akkın, raylı sistem ve vapurda ulaşım bakımından daha iyi bir yerde olunduğundan söz etmiştir.

İzmir'de sadece ulaşım değil aynı zamanda engeli olmayan bireyler için rahatlıkla erişilebilen plajların engelli bireylerin erişimine kapalı olmasının İzmir özelinde ayrı bir problem olduğuna değinilen konuşmada, 150 halk plajından 149 tanesinin mavi bayraklı olmasına rağmen ancak 1-2 tanesinin engelli bireylerin erişimine açık olmasının yaşama katılım için bir sorun teşkil ettiğini belirtmiştir. Bu konu ile ilgili sözlerini şöyle sürdürmüştür:

“Bir tanesi Kum denizi, Urla Kum Denizi, bir tanesi de Foça, Foça. Yaşama katılım dediğimiz sadece tiyatroya gitmek değil ki. Eşimle, dostumuzla, çocuklarımızla denize girebilmek ve 8 ay yaşadığımız bir şehirde, denizi yaşadığımız bir şehirde bu bizim sorumluluğumuz, merkezi hükümetle beraber yaşama katılım için çözmemiz gereken, karşılamamız gereken bir ihtiyaçlardan birisi. Bunun üzerinde çalışıyoruz, umarım mesafe alırız, kaynamaz.”

Yaşama katılım için bir başka alanın da spor faaliyetleri olduğu ve spor olanaklarının artırılmasının gerekliliğinden bahsedilerek:

“Engellilerin spor yapabilmeleri ve branş olmaları anlamında 5 tane var. Sosyal ve siyasal hayata katılım dediğimiz şey, beraber Konak’ta, meydanda, kahve deryasında beraber çay içmek değil ki, spor yapabilmek de. Çin işkencesine dönen tesislerde güç bela yer ayarlayabiliyorsak mutluyuz demektir. Çoğaltmaya ihtiyacımız var.”

İstihdam konusuna da değinen Akkın, fiziki erişimin engellerinin kalkması, yarguların kırılması ve istihdam artırımı için neler yapılması gerektiğini düşünmenin önemli olduğunu söylemiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin evde bakım hizmetleri hakkında da bilgiler veren Akkın, bu hizmet için kadronun genişletildiğini, bedensel ve psiko-sosyal desteklerin verildiğini fakat 400,000 engelli bireyden ancak 1,000 – 2,000 bireye ulaşılabildiğini sözlerine eklemiştir. Kısıtlı rakamlara ulaşılabilmiş olsa da “en azından böyle bir sistemi var” olmasını önemsememiz gerekmektedir.

Yerel yönetimlerde de eksikler olduğunu fakat bu eksikliklerin giderilmesi için birlikteliklere ihtiyaç olduğunu belirten Akkın, şunları ifade etmiştir:

“Nadir arkadaşımızın ifade ettiği gibi gerçekten de birlikteliğe ihtiyaç var. Şansımız, bu gruplarda çalışan arkadaşlarımız son derece duyarlı arkadaşlarımız, son derece sizlerin katkılarınıza ihtiyaç duyan arkadaşlarımız. Beraber doğru yöntemlerle katılımı sağlayarak birlikte yol alacağız.”

Yerel yönetimlerde engelli bireylerin adına bir şey yapılacağı zaman mutlaka engelli bireylerle beraber karar alınması gerektiğinin bir kez daha altını çizen Akkın, tecrübenin engellilerde olduğunu ve bu tecrübeden faydalanılması gerektiğini söylemiştir. Bu gerekliliği de şu örnekle anlatmıştır:

“Kıyı düzenlemesi yapıyoruz, plajlarla ilgili, konuyu tartışıyoruz, bütün detaylar, standartlar TSE’nin bütün ölçütleri önümde. Arkadaşım bir gün dedi ki, hocam iyi güzel doğru da benim bastonum yeri tarar, yukarıyı taramaz ki. Şemsiyenin boyu 2.20den küçük olursa kafamı çarparım. Dedim, doğru söylüyorsun. Ben bunu senin adına planlasaydım, böyle planlayacaktım. Teşekkür ederim, oturalım beraber yapalım. O zaman şemsiyenin boyunu dikkate almak zorundayız, çünkü sadece yeri

kontrol ediyor, yukarıyı almıyor ki. Her aşamayı birlikte yapmak zorundayız, birlikte yapmak zorundayız, doğru yöntemlerle yapmak zorundayız.”

Akkın'ın konuşmasından sonra katılımcıların soru ve katkılarına geçilmiştir. Bu katkılardan ortaya çıkan başlıklar şu şekilde özetlenebilir:

- Engelli bireyler ile ilgili hizmetlerin yoksulluk temeline dayandırılmaması ve gereksinimler üzerinden hizmetlerin erişilebilir olması
- Çalışan ve engelli çocuk sahibi annelerin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması
- Engelli bakımı ile yoksulluğun birbirinden ayrı düşünülmesi
- Engellinin bir birey olarak kabul edilmesi
- Engelli bireylerin rapor alırken yaşadıkları bürokratik ve erişilebilirlik sorunlarının giderilmesi
- Mesleki becerilerin geliştirilmesi
- Erişim sorununun çözülmesi, ulaşım, eğitim ve istihdam sorunlarının ele alınması
- Belediyelerin yerelde engelli bireylere daha yakın olması sebebiyle erişim ve ulaşım konularında aktif olması
- Sağır ve dilsiz bireylerin hastane, karakol, belediye veya diğer kamu kurumlarında tercümana erişiminin sağlanması
- İstihdamın artırılması için devlet kadrolarının genişletilmesi
- İşaret dili eğitimlerinin kalitesinin artırılması
- Yerel ve merkezi yönetimlerin koordineli çalışmalar yürütmesi ve ortak mekanizmaların olması
- İhtiyaca göre şekillenen geçici bakım, geçici destek mekanizmalarının artırılması
- 2022 gibi düzenlemelerin ailenin geliri üzerinden değil, bireyin kendi geliri üzerinden hesaplanması

Panelin üçüncü konuşmacısı Süleyman Akbulut *Ayrımcılık Karşıtı Eksende Engelli Haklarının Kazanımı* başlıklı konuşmasına genel bir bakış açısı ile başlamış ve engellilik ile sakatlık arasındaki farkı katılımcılara sormuştur. Katılımcılardan gelen farklı cevaplardan sonra şu şekilde bir açıklama yapmıştır:

“Şimdi arkadaşlar sakatlık nedir biliyor musunuz? Bir organınızın duyusunun fonksiyon kaybıdır. Bu kadar basit. Ben omurilik felçliyim. Belim kırıldı, ayağa

kalkma ve adım atma fonksiyonumu yitirdim. Ne işe yarar? Hareket etmeye yarar. Benim sakatlığım la fonksiyon kaybımla hareket etme yeteneğim aynı şey değildir. Ben sakatlandığım zaman ayaklarım adım atma fonksiyonunu kaybeder ama ben hareket etme yeteneğimi kaybetmem. Çünkü ben hareketimi tekerlekli sandalyeyle de yapabiliyorum. Kucakta da gidebilirim bastonla da gidebilirim. Hareket etme yeteneğini kaybetmek başka bir şeydir. İşte engellilik nedir biliyor musunuz? Yeteneklerinizin kaybettirilmesi halidir. Yani siz ayaklarınızın fonksiyonunu kaybetmesiyle önünüze koyulan engellerle bir yerden bir yere gitme yeteneğinizi kaybettirirseniz engellisiniz. Her zaman engelli değiliz biz. Her zaman sakatız ama her zaman engelli değiliz. Engellilik bizim dışımızdaki dünyadan kaynaklanır. Müdür beyin bahsettiği sosyal bakış açısıyla onu söylüyor. Yani sakatlıkla engellilik farklı şeylerdir. Bu ikisini karıştırmayın. Biz zaten kelimeyi yanlış kullanarak buradan başlıyoruz. Biz sakatız fiziksel olarak ama dışımızdaki dünyada engelli hale getiriliyoruz. Yeteneklerimiz elimizden alınıyor.”

Akbulut, eğitim sisteminden başlayarak engelli bireylere bakış açısının değiştirilmesi gerektiğini örneklerle açıklamıştır. Özellikle MEB tarafından okullarda okutulan ve sonradan kaldırılan engelli bireyler ile ilgili yönlendirmeleri örnekleri ile sunmuştur:

“Önlerinden geçerken onların çektiği acıları düşünmelisin. Milli eğitim sistemimiz bile sakatı engelliye acı çeken insan olarak anlatıyor. Daha da kötüsü var. Sakatlıkları çok tiksindirici olanlarla karşılaştığında görmemiş gibi davran. Şimdi biz insana engelliye böyle anlatırsak nasıl eşitleneceğiz?”

Engelsiz bireylerin engelli bireylerden daha yukarıda kendilerini görmemeleri, aynı şekilde de engelli bireylerin kendilerini aşağıda görmemeleri gerekliliğinin altını çizen Akbulut, engelliliğin bir trajedi olmadığını ve engellilik ile ilgili sözcüklerin aşağılama ve küfür malzemesi olarak kullanılmamasının eşitlik yaratmada önemli olduğunu söylemiştir.

Aynı Maşalacı gibi, Akbulut da engelli bireyler için kararların engelli bireylerin katılımı olmadan alınmaması gerektiğini şu sözlerle anlatmıştır:

“Yabancılar da bir kelime var, biz olmadan bizim için asla. Nothing about us without us. Yani biz olmadan bizim için asla. Biz olmadan bizimle ilgili karar verilemez. Biz karar alma süreçlerine dahil olmayınca etki edemiyoruz.”

Karar alma süreçlerine dahil olmak için de savunuculuk faaliyetlerinin önemine dikkat çekilen konuşmada savunuculuk doğru şekilde derdini anlatmak olarak tanımlanmıştır. İnsan onuruna yakışır hayatlar için kendi verdiği mücadeleden örnekler veren Akbulut hak aramanın önemine şu şekilde dikkat çekmiştir:

“Siz hakkınızı ararsanız hak verilir. Yoksa kanunlar her yerde var. Şimdi şunu söyleyeyim. Türkiye’de kanunlar bir iki yasa dışında gayet iyi. Sorunumuz uygulanamaması. Ama bir kanun da durduk yere uygulanmaz. Sizi bir odaya kapatalım İsminizi 4 sene boyunca kimse size söylemesin inan isminizi unutursunuz. 1997 yılında imar kanunu çıkmıştı. İlk düzenleme o zaman gelmiş. Orada bir madde ek 1. Madde. Bütün kentsel mekanların engelliler için uygun olmasını zorunlu kılmış. Ama kimse bunun peşine düşmemiş.”

2002 yılından itibaren mahkeme yoluyla hakların peşine düşülmesi sonucu otobüslerin engelli bireylere uygun hale getirilmesinden bahseden Akbulut Türkiye’de kamu kurumlarının binalarının engelli erişimine uygunluğu ile ilgili bazı istatistiki verilerden bahsetmiştir ve kamu binalarının %99,8’inin engelli erişimine uygun olmadığını, 285,000 caddede ise rampa olmadığını söylemiştir. TOHAD’ın yapmış olduğu bir çalışmaya göre ise 26,000 toplu taşıma aracının %70’inde işitme engelliler için ekran, %73’ünde sesli uyarı sistemi yoktur. Akbulut’un verdiği bir başka istatistik ise eğitim ile ilgili rakamlardır. Buna göre engelli bireylerin %41,6’sı okuma yazma bilmiyor. Akbulut ortaokuldan liseye geçişte engelli çocukların eğitime erişememesini ise şöyle anlatmıştır:

“Türkiye’de 17 milyon lise öğrencisi bunun sadece 300 bini engellilerden oluşuyor. 1 milyon 100 bin civarı 0-16 yaş arası engelli olması lazım. Nerede bu insanlar?”

Engelli bireylerin sorunlarının çözümünde önemli olanın haklar ve kanunlar çerçevesinde hareket etmek, empati veya insani duygular ile çözüm önerileri getirmemek gerektiğini savunun Akbulut, kanunlar karşısında hem haklar hem de cezalar anlamında eşitlik çerçevesinde birey olarak engellilere yaklaşılması gerektiğini şu örnekle açıklamıştır:

“Bakın size bir şey söyleyeyim Amerika’da zihinsel engelliye idam ettiler biliyor musunuz? Neden? Cinayet işlemiş ve evet bir zihinsel engeli var ama öldürmek denen şeyin ne olduğunu biliyor. O zaman ayrımcılık yoktur. Herkes nasıl cezasını çekiyorsa sen de çekeceksin. Maksat burada önce eşitliği yaratmak.”

Akbulut, sadece kanunların uygulanması için değil aynı zamanda işlevsiz veya hak gaspına sebep olan kanunların değiştirilmesi için de mahkeme yolunun kullanılmasının gerekliliğine dikkat çekerek aşağıdaki gibi bir örnek vermiştir:

“Bir babanın iki tane kas hastası çocuğu vardı. Dedi ki benim gelirim sınırı 10 lira aşılıyor. Ama benim iki tane çocuğum var. Aynı gözle bakmasın bana. Sonra ben dedim ki bir yolu yok mu? Var ama zor bir yol. Devlet kanunen doğrusunu yapmış. Kanun öyle diyor. Yani kanunu iptal ettirmeliyiz anayasa mahkemesinden. Nasıl dava açarız veririz mahkemeye. Deriz ki mahkemeye evet bu uygulama doğru ama bir şey bir şey. Bunu anayasa mahkemesine götürün. Mahkeme talep edebilir çünkü. Biz bunu yaparız. Aradan 7-8 ay geçti ben aileyi aradım, mahkemeden bir haber var mı savunma geldi mi? ya geldi ama dedi, benim iki tane çocuğum birer ay arayla öldü. Ne yapayım ben şimdi? Ben dedim bu davayı sürdür. En azından ölüm tarihine kadar olan maaşları talep etmek için sürdür. Başkaları da yararlansın. Biz o mahkemeyi kaybettik arkadaşlar. 5 kişilik hâkim heyeti reddetmiş anayasa mahkemesine gönderilmesini. 3 kişi reddetmiş 2 kişi götürelim demiş. O 3’ü de çocuklar öldüğü için reddetmiş. Ölmese gidecek. Sonra ASP Bakanlığı hesap sistemini değiştirdi iki çocuk için düzeldi. Hemen arkasından geldi. Sonuçta şunu söylemeye çalışıyorum. Biz yardımlarla çözmeye çalışıyoruz. Gene söylüyorum hakkın olduğu yerde empatiye yer yoktur bir. Hakkın olduğu yerde yardım toplamaya yer yoktur iki. Alacağız kardeşim, uğraşacağız.”

Hak temelli yaklaşım için devletin kimin neye ihtiyacı varsa o hizmeti vermesi gerektiğini, bu haklar verilmediği için de Türkiye’de ayrımcılığın ortaya çıktığını ve ayrımcılığın da engellilerin bütün sorunlarının kaynağı olduğu belirtilen konuşmada devlete engellilerin şunu sorması gerektiği söylenmiştir:

“Herkes okula giderken ben niye okula gidemiyorum?”

STK’ların savunuculuğunun önemine işaret eden Akbulut, barışçıl metotlarla faaliyetlerin sürdürülmesi ve kanunları hem yerel yöneticilere hem de merkezdeki yöneticilere hatırlatılması gerektiğini ve toplu sorunlara bireysel değil toplu çözümler üretilmesi için savunuculuk faaliyeti yapılmasının önemini belirtmiştir. Savunuculuk yapılabilmesi için de lobicilik faaliyetleri hakkında bilgilenmenin ve eğitilmenin gerekliliğine işaret eden Akbulut, TOHAD olarak yaptıkları bilgilendirme çalışmalarından bahsetmiştir.

Bunların yanı sıra engelli bireyler hakkındaki fikrin değiştirilmesi için üniversite öğrencileriyle bir araya gelmenin öneminden, savunuculuk faaliyetleri için düzenli çaba göstermenin gerekli olduğundan bahsedilen konuşmanın sonunda panel moderatörü Doç. Dr. Huriye Toker İzmir Üniversiteler Platformunun burada faal olarak kullanılabileceğine dikkat çekmiştir.

Süleyman Akbulut'un konuşmasından sonra katılımcıların katkıları ve soruları ile devam edilmiştir. Burada öne çıkan konular:

- Derneklerin sosyal aktivitelerden ziyade hakların savunulduğu yerler olması
- Engelli bireylerin istihdama yönlendirilmesi
- Engelli bireylerin çalışarak sosyalleşmesinin sağlanması
- Engellilerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabileceği anlayışının yerleştirilmesi
- İlkokuldan itibaren engellilere bakış açısının değiştirilmesi için müfredat düzenlemelerinin yapılması
- Dizi ve film sektöründe engelli bireylerin kötü karakterler olarak gösterilmemesidir.

Bu noktada İletişim Fakültelerinin önemine vurgu yapılmış ve söz alan Doç. Dr. Huriye Toker şu saptamayı yapmıştır:

“İstanbul Üniversitesi 1. Engelli Araştırmaları Kongresi'ne gittiğimizde medya yetkililerini davet ettiler. Siz niye engellilerle ilgili bakış açısını değiştirmekle ilgili işler yapmıyorsunuz senaristler de masanın bir kenarındaydı. Öyle cevaplar alıyoruz ki toplumdan engelli bireye bunlar yapılabilir mi? Bu son buna yakışır mı? O yüzden mecburen engelli bireyin kaybettiği ya da bu şekilde kurgulanması halk tarafından isteniyor ve o yüzden öyle yapıyoruz diyor. Yani bu kısır döngüyü aşmamız gerekiyor.”

Daha sonra katılımcıların katkıları aşağıdaki konulara odaklanmıştır:

- AVM'lerde bulunan engelli tuvaletinin ayrımcılık olması ve İBB Sosyal Yaşam Kampüsü yapılırken binanın yapımından itibaren engelli bireylerle iletişim halinde olunması sonucunda bütün yapının erişilebilir olması
- Engelli mimarisi yerine evrensel mimarinin kabul edilmesi
- Özel sektörün engelli bireylerin ihtiyaçlarını göz önüne alarak çalışma koşulları sağlaması

-
-
- Sendikaların engelli bireylerin haklarını savunacak yapıya sahip olmaması
- Bakım aylığının yoksulluk kriterine bağlı olmaması
- Engelli bireylerin haklarını alabilmek için desteklenmesi
- Belediyelerin sosyal danışma ofisleri açması ve gerekli bilgileri engelli bireylere ulaştırması

Bu katkılardan sonra sabah oturumu plaket töreni ile son bulmuştur.

Öğle yemeğinden sonraki oturumda *Kendime Yeterim* başlığı altında Balçova Belediyesi Engelli Hakları Masası Sorumlusu, Rıza Mutkilioğlu, Yaşar Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Serpil Kahraman ve Sinop Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Demir konuşmalarını yapmışlardır.

Rıza Mutkilioğlu, konuşmasına engelli bireylerin sağlık, turizm, sosyal alan gibi spesifik konularda görünür olmasının önemli adımlar olduğunu belirterek, engelli bireylerin karar mekanizmasına katılımlarının önemine işaret etmiştir. Yerel yönetimlerin insan hayatına en çok dokunan yönetimler olduğunu söyleyen Mutkilioğlu, engelli bireylerin bu yönetimlerde olmasının kenti dönüştürücü etkisi olduğunu savunmuştur. Bütün dünyada engelli bireylerin siyasete katılımında zorluklar yaşandığına dikkat çekilen konuşmada Türkiye'deki zorluğun seçilme hakkının kullanılması ile ilgili olduğu belirtilmiştir. Siyasete katılımın hem yerel hem merkezi yönetim seviyesinde sorunlu olduğunu söyleyen Mutkilioğlu sözlerine şöyle devam etmiştir:

“Ben size bir rakam daha vereyim bu rakam daha iğrenç 2014 yerel seçimlerinde Türkiye genelinde 22.300 meclis üyesi seçilmiş. İl genel meclis üyesi belediye meclis üyesi 22.300. Bunların sadece 30 tanesi engelli Türkiye genelinde. İzmir’de bir tane onuda biraz gurur duyarak söyleyeyim müsaade ederseniz o da Balçova belediyesinde.”

Konuşmasında uluslararası anlaşmalar ve sözleşmelerle ve anayasa ile güvence altına alınmış engelli bireyler haklarından bahseden Mutkilioğlu, bu tedbirlerin engellilerin siyasal yaşama katılımını sağlamaya yetmediğini belirtmiştir. Engelli bireylerin siyasete hayal edilen düzeyde katılmamasının sebeplerini ise şöyle açıklamıştır:

“1. toplumsal yargılar bu toplumsal yargılar bizim engellilerin ailelerin ve çevrelerinde hatta siyasi partilerin yöneticilerinde de var. 2. Ekonomik güçsüzlük

biraz önce söylediğim bu olayda anlaşılabilir zaten engellilerin ekonomik güçsüzlüğü söz konusu. Diğeride engel gruplarına özel erişim sorunları. Burada güzel bir şey söyleyeceğimişitme engelli arkadaşlar için. İşitme engelli arkadaşlar oy kullanacak ama ne için kullanacaklarını bilmiyorlar. Çünkü siyasi partinin programı işitme engellilere göre uyarlanmamış. Hiçbir siyasi partinin genel başkanı başkan adayı işaret dili ile anlatmıyor ve biz sonra arkadaşlara gidip oy kullanın diyoruz. Sonra gidip oy atıyorlar bu da ailelerinden, arkadaşlarından gördükleri kadar.”

Çözüm önerileri olarak ise, engelli bireylerin mutlaka eğitim seviyesinin yükseltilmesi ve engelli bireylerin örgütlenmelerinin gerekliliğinin altını çizmiştir. Engelli bireylerin derneklere üye olmasının örgütlenmekten ziyade iş ve eş bulmak için olduğunu söyleyen Mutkilioğlu şunları söylemiştir:

“Bir araştırma yaptık, engelliler niye derneğe üye olur, niye örgütlenmenin içine girer diye. Çok uzun bir arayla iş bulmak amaçlı. Yani bir engelli derneğe iş bulmak için gidiyor. İkincisi daha ironik eş bulmak için ikinci madde. Üçüncü daha da trajik. İş ve eş bulan engelli dernekten ayrılıyor.”

Mutkilioğlu örgütlenememiş engelli bireylerin manipülasyona açık olması sebebiyle siyasette yer almaktan ziyade kullanıldıklarını belirtmiştir. Bu çerçevede eğitim oranının yükseltilmesi, örgütlenmenin sağlanması ve Batıda görmeye alışkın olduğumuz baskı mekanizmalarına sahip olunabilmesinin önemi dile getirilmiştir. Demokratik haklarının kullanımı olarak görülmesi gereken baskı yöntemlerinin Türkiye’de biraz tehdit olarak algılandığını belirten Mutkilioğlu aynı zamanda erişilebilirlik ve erişimin sadece mekâna erişim değil aynı zamanda bilgiye ve iletişim araçlarına erişim anlamına geldiğini belirtmiştir. Yerel yönetimlerde her engelli grubunun belediyelere erişebilmesi için hizmetlerini geliştirmesi gerekliliğinden bahsederken seçmenler olarak da bu hizmetleri yerine getirecek kişileri seçmenin elzem olduğundan söz eden Mutkilioğlu hem seçilen kişinin hem de seçmenin sorumluluklarını dile getirmiştir.

Oturumun moderatörlüğünü üstlenen Doç. Dr. Engin Deniz Eriş özellikle terminolojide bir standartlaşmaya olan ihtiyaçtan söz ederek algıların değişiminde dilin önemine değinmiştir. Katılımcılar ise şu konulara dikkat çekmişlerdir:

- Engelli bireylerin siyasete dahil olmasının demokratik düzenle alakalı olduğu bir katılımcı tarafından şu şekilde açıklanmıştır: “Siyasi parti yani şu asansörden

-

-
- çıkıp üst kata çıkasıya kadar siyasetin değiştiği bir ortamda engelli arkadaşımızın orada yapabileceği çok bir şey olabildiğini sanmıyorum.”
- Engelli bireylerin siyasete girebilmesinin yerelde belediye başkanlarının tercihlerine bağlı olduğu ve yerel örgütlenmeden engelli bireylerin meclislere giremediği

Mutkilioğlu bu noktada engelli bireylerin Belediye Meclislerinde olmasının en azından fiziksel çevre düzenlemesini sağlayacağı için çok önemli olduğunu belirterek şöyle demiştir:

“Yani fiziksel çevrenin erişimi açısından engellilerin görünür olması gerekiyor öncelikle. Ne kadar neyi değiştirebiliriz mecliste ne değişebilir bunlar tabii zor konular ama en azından bir engellinin girmesi çıkması bugüne kadar gittiğim hiçbir salona rampayla çıkıp konuşma yapamadım. Valilerin korumaları zebella gibi iki koluma girdiler beni yukarıya taşıdılar. Ben hiçbir zaman bir konuşmayı çok rahat koşullarda nefes nefese kalmadan yaptığımı hatırlamıyorum. Öncelikle fiziki erişimin engellilerin görev alması yer almasıyla en azından çözüleceğini düşünüyorum.”

Mutkilioğlu'nun katkısından sonra katılımcıların görüşleri alınmaya devam edilmiştir.

- Belediye başkanlarının duyarlılıklarının engellilerin erişim sorunlarının çözülmesinde önemli rol oynaması
- Engellilerin kentte tuvalete erişimlerinin sağlanması
- Savunuculuğun Türkiye’de gelişmemiş olması sebebiyle engelli bireylerin seçildikten sonra pasifize olması
- Engelli örgütlerinin güçlü olması gerekliliği ve sosyal yardımlar karşılığı seçimlerde oy kaynağı olarak görülmemesi
- Örgüt içinden gelen engelli adaylar çevresinde engelli bireylerin bir araya gelememesinin engelli haklarını savunmada yarattığı sorunlar
- Engellilerin sosyal yardımlar ile oy tercihlerinin manipüle edilmemesi gerekliliği
- Temsil hakkının korunması ve temsil edilebilmenin engellileri ilgilendiren kanunlar ile ilgili bilgi sahibi olması için önemli olduğu
- Engellilerin haklarını başkalarına devretmemesi ve haklarına sahip çıkması (ÖTV gibi, İzmir Kart gibi)

-

-
- Belediyelerde işaret dili tercümanı bulundurulması ve gerekli olduğu durumlarda karakol ve hastanelerde engelli bireylere hizmet vermeleri (Bu konuda Mutkiliolu Balçova Belediyesi olarak bunun bir eksiklik olduğunu ve giderilmesi gerektiğini not ettiklerini belirtmişlerdir.)
- İşaret dili tercümanlarının sayılarının eksikliği (İzmir’de sadece 2 tercüman olması)
- Otoritenin engellilerin görünür olması halinde politikaları geciktiremeyeceği için görünür olmasını istememesi ve bu sebeple karar verici mercilerde olmasının tercih edilmemesi
- STK’ların iç işleyişinde sorunlar olduğu ve gençlerin savunuculuk faaliyetlerine katılmaması

İkinci konuşmacı Dr. Öğr. Üyesi Serpil Kahraman *Engelli İstihdamı* konusunda yapmış olduğu konuşmasına uluslararası örgütlerin konu hakkındaki verileri ile başlamıştır. BM verilerine göre engelli nüfusunun dünya nüfusunun yaklaşık %10 – 12 si, her üç bireyden ikisinin işsiz konumda olduğunu ve ülkelerin gelişmişlik farklarının önemli bir etken olduğunu belirten Kahraman engelli nüfusunun %80’inin düşük gelir grubunda olan daha doğrusu gelişmemiş ülkelerde yaşadığını belirtmiştir. Konuşmasında istihdam rakamlarında dikkat edilmesi gereken hususun çalışabilir nüfus içinde ne kadar işsizlik olduğu ve çalışabilir nüfusun baz alınması olduğunu belirttikten sonra Kahraman, OECD verilerine göre 27 ülkeyi kapsayan bir araştırmaya göre engellilerde istihdam oranının ortalama %44 olduğunu söylemiştir.

Engelli bireyler arasında kadın-erkek istihdamında da büyük farklar olduğunu anlatan Kahraman erkeklerde %52 istihdam oranına karşılık kadınlarda bu oranın %19’a düştüğünü göstermiştir. Türkiye’de ise bu oran erkek engelli bireylerde %35 kadın engelli bireyler ise %6’dır. Fakat bu rakamlardan bahsederken verilerin eski olmasının ya da Türkiye içinde İŞKUR kaydı olmasına bağlı bir veri olmasının getirdiği sınırlamalardan bahsedilmiştir. Türkiye’de azalan istihdam oranlarını ise şu şekilde özetlemiştir:

“2013’te toplamda hem kamu hem özel engelli kotasında istihdam edilen engelli bireylerin oranı %45 iken 2017 yılında bu oran %12’ye düşmüş durumda. Sırayla vereyim %45 2013, 2014 %34, 2015 %31, 2016 %19 ve 2017 %12 yani 5 yıllık bir süreçte %33’lük bir azalma var engelli bireyin istihdamında.”

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın yaptığı bir araştırmaya göre şirketlerin engelli bireyleri istihdam etmemesinin sebeplerine değinilen konuşmada kota altında çalışan sayısının olması, sektörün uygun olmaması ve engelli başvurusunun olmamasının sebepler arasında sayıldığı belirtilmiştir. Şirketlerin sundukları diğer gerekçeler ise

- İş kazası olasılığının artacağı
- İletişim sorunu yaşayabilecekleri ihtimali
- İşin verimli yürümemesi ve işin aksatılmasıdır.

Yapılan araştırmalar sonucu yasal bir zorunluluk olmadığı takdirde engelli bireyleri istihdam etmezdim diyenlerin oranının %66 olduğunu belirten Kahraman, engelli bireylerin istihdamda tercih edilmeleri için şirketlerin maddi destek beklediklerini belirtmiştir.

Kahraman kendisinin de dahil olduğu engelli bireylerin istihdamını artırmaya yönelik bir AB projesinin sonuçlarını da aktarmıştır. Bu sonuçlara göre:

- Sosyal sorumluluk projeleri yapılan şirketlerde farkındalığın daha fazla olduğu
- Engelli bir tanıdığı olan çalışanların farkındalık seviyelerinin daha fazla olduğu
- Yasal zorunluluklar hakkında bilginin azlığı
- Engellilikle ilgili eğitim almak için çalışanlara sertifika vb. bir teşvike ihtiyaç olduğu
- Batılı ülkelerde farkındalık anlayışı ile Türkiye'deki farkındalık kavramlarının birbirlerinden farklı değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. (Ör: Avrupa ülkelerinde işe yerleştikten sonra neler yapılmalı, kariyer imkanları, bireyin yetileri vb. iken Türkiye'de engellilik hakkında bir farkındalıktan bahsediliyor.)

Sunum üzerine yapılan tartışmalarda şirketlerin maddi bir teşvik ile engelli istihdamına daha çok yer vereceği, özendirici motivasyona ihtiyaç duyulduğunun altı çizilmiştir.

İstihdam konusunda bir önceki konuşmacı Mutikioğlu şirketlerin sadece kendilerinin istihdam etmesi değil aynı zamanda yan sanayiinin engellilerin iş okullarına verilmesinin de istihdamı artırıcı bir model olabileceğini belirtmiştir.

Konuşmanın ardından katılımcıların soruları ve görüşleri alınmıştır. Burada öne çıkan noktalar şöyledir:

- Engelli bireylerin çalışmaya istekli olması gerekliliği
- Engelli park yerlerinin işgal edilmesi
- Yollardaki direklerin görme engelli vatandaşların hareket kabiliyetini engellemesi
- Rampaların olmaması

Katılımcı konuşmalarına ek olarak Serpil Kahraman kendi üniversitelerinde neler yapıldığından bahsederek; az sayıda öğrencinin üniversiteye kadar geldiğini, onların ihtiyaçlarına göre uygulamaların yapılmasının zaten az sayıda olan engelli üniversite öğrencilerinin okula devamı için önemli olduğunu söylemiştir. Bir katılımcının engelli gruplarına göre meslek seçimine değinmesi üzerine hem bölüm seçerken hem de kariyer günlerinde okullarda doğru yönlendirmenin gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Bu oturumun son konuşmacısı Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Demir, sağlık kavramının tanımıyla başladığı *Engelli Aile İlişkisinin Evde Bakım Hizmetleri açısından Sosyolojik Boyutunun İncelenmesi: İzmir Örneği* başlıklı sunumunda engelliliğin sosyolojik boyutta tanımlanmasının gerektiğini söylemiştir. Engellilik kavramının toplum içinde inşa edildiğini belirten Demir, çalıştayın konusu olan evde bakım ile aile kavramının birleştiğini vurgularken şunları söylemiştir:

“Çünkü genelde bakım ailenin üstüne yükleniyor. Engelli çocuğa sahip ailelerin yaşadığı zorluk ve sorunlarla nasıl ve ne ölçüde başa çıktıkları sahip oldukları formel ve informal destek kaynaklarına bağlı olmakta. Bu durumda aileler engelli çocuğun doğumundan sonra yakın çevresini oluşturan büyük annelerin ve büyük babaların yakın dost akrabaların kendilerine farklı davranacağını ve zamanla yalnız bırakacaklarından çekinebilmektedirler. Ailelerin en çok yaşadığı sorunlardan bir tanesi dışlanma, ötekileştirilme. Ve özellikle bu en yakınlarından başlıyor. Yani büyük baba büyük anne örneği verildi burada ama biz akrabaların komşuların bu anlamda engelli bireyler açısından ne kadar önemli olduğunu da görüyoruz. Çünkü yaşam sadece engelli bireyle ibaret olmuyor. Engelli bireyin ailesi, içinde bulunduğu yaşadığı mekân, mekanla birey arasındaki ilişkiyle birebir bağlantılı.”

Uluslararası tanımlamalar ve Türkiye’deki hukuksal zemin çerçevesinde evde bakımın tarihsel gelişiminden söz eden Demir daha sonra kendi doktora tezinde yaptığı

araştırmanın sonuçlarını dinleyicilerle paylaşmıştır. Öncelikle aile ve engelli birey ilişkisinin önemli olduğunu gören Demir, yalnızlık duygusunun ön planda olduğunu söylemiştir.

Demir'in araştırması çerçevesinde görüşmecilerden biri engelliliği şu şekilde tanımlamıştır:

“Hani engelli şuna benziyor ormandasın çevren hep ağaç, yeşillik ama sen öyle bir yerdesin ki ormanın, serinliğin, gölgelerin içerisinde, bir çöl dibinde yaşıyorsun. Ne ağacın gölgesinden istifade edebiliyorsun ne de ormanın serinliğinden işte engellinin ailesi var ya işte engelli ailede öyle bir çöl ortamında.”

Engelli bireyin bakımında bütün yükün aileye yüklendiğini söyleyen Demir, araştırmasında engelli bireylerin çocuk sahibi olma konusundaki görüşlerini de araştırmış ve çocuk sahibi olma sebeplerinin çocuklarını sevgi için dünyaya getirdikleri ve özgür yaşamalarını istemeleri olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya göre

“Çocuk veya çocukların, ebeveynlerin engellilik durumu nedeniyle bir güvence işlevini yerine getirmelerinden çok toplumun bir beklentisi olan çocuksuzluk durumunun ortadan kalkması ve beraberinde annelik ve babalık duygularının getirdiği mutluluk işlevini yerine getirdiği görülmektedir.”

Evlilik ile ilgili ötekileştirme konusundan da bahseden Demir engelli bireylerin evlilikleri ile soruların da araştırma kapsamında olduğunu belirterek şöyle demiştir:

“Engelli birey engelli bireyle evlenir mi? ya da evlenmeli midir? Sağlıklı bir bireyle evlendiğinde bunun sonuçları nelerdir? Unların hepsi benim tezimde mevcut. Bu araştırma kapsamında mevcut. Elde ettiğim veriler de bu anlamda çok güzel. Evet engelli bireyle sağlıklı birey sizin tabirinizle öyle diyeyim. Sağlıklı bir bireyle evlenebilir ve engelli bir bireyin çocuğu da sağlıklı olabilir. Bunun birçok örneğine şahit olduk görüşmelerde de. Bu bir önyargı. Bu bir ötekileştirme. Bu da engelliliğin çok önemli ve farklı bir boyutu. Algı eksikliği diye bunu yorumlayabiliriz.”

Araştırma çerçevesinde engelli birey ile ailenin mutluluğu konusunda da çalışmalar yürüten Demir engelli birey ile ailenin mutluluğu arasında bağın kuvvetli olduğunu bir görüşmesinden alıntılarla anlatmıştır:

“Benim birey olarak ayaklarım üzerinde durabileceğim ve kendimi mutlu edebileceğim bireysel bir mutluluğum yok. Eğer onlar mutluyduysa mutluyum. Onlara entegreylim. Onlar mutlu değilse o mutsuzluk bana yansıyor.”

Demir engelli bireylerin huzur evleri ve bakım evlerinden uzak durduklarını ve aileleriyle beraber olmak istediklerini örneklerle anlatmıştır. Bu sebeple evde bakım hizmetlerinin ve maaşının çok anlamlı olduğu engelli bireylerin bir yardımcıyla evde kalmayı tercih ettiği belirtilmiştir.

Demir sunumunun sonunda ise şu noktalara değinmiştir:

- Engelli bir çocuğa sahip olmak üzüntüye sebep olmakta ve çevreden saklanmaktadır.
- Toplumun engelli bir çocuğa karşı tepkileri genellikle meraklı, acıyan, tedirgin edici bazen de hoşnutsuz ve korkulu olabilmektedir.
- Aile, toplum tarafından damgalanacağı korkusunu yaşayarak bu durumu saklama yolunu gidebilir ve çocuğunu eve kapatabilir.
- Engelli bireyin evde bakımı, aile için hem kendi içinde hem de çevresel faktörlerle kuşatılmış bir konu olmaktadır.
- Engelli bireylerin aileleri ve kendileri bakım koşulları hususunda yalnızlaştırılmakta, yük ailenin ve engelli bireylerin kendilerinin üstüne kalmaktadır.
- Engelli bireylerin ekonomik anlamda 2022 kapsamındaki maaşlarının güncel durumu ise, yaşam kalitesini sekteye uğratan en büyük problem olmaktadır.
- Engelli bireylerin ailelerinin gelir durumuyla özdeşleştirilerek birey olarak ihtiyaçlarının önünün kesilmesi sosyolojik olarak toplumdaki ötekileştirmenin farklı bir yönünü göstermektedir.

Demir'in sunumundan sonra bir kez daha katılımcılara söz verilmiştir. Ön plana çıkan noktalar:

- Gerçek hak sahiplerinin haklarını aramakta zorluk çektiği fakat dilekçe yazmayı becerebilen cesareti daha fazla olan kişilerin daha çok şey talep ettiği
- Yerel ve merkezi yönetimin beraber kullanacağı ortak bir veri tabanına ihtiyaç olduğu

-
- Yoksulluk kriterine bakmadan yatak yarası pansumanları gibi tedavilerin İBB evde bakım hizmetleri tarafından verildiği
- Özel teşebbüslerde görülen kayıt dışı evde bakım veren bakıcıların da sisteme dahil edilmesi

Çalıştayın ilk konuşmacısı olan Maşalacı, son bir konuşma ile hem sorulan sorulara cevap vermiş hem de yaşanan sorunlar çerçevesinde Bakanlığın attığı adımlar hakkında bilgilendirme yapmıştır:

- Maliye Bakanlığı ile ortak bir çalışma içerisinde kriterde değişime giderek her engelliye aynı maaşı vermek yerine bazı engelli bireylere daha fazla bazı bireylere daha az olmak suretiyle bütün engellilere ulaşabilmek üzere çalışmalar devam etmektedir.
- Sosyal devlet gereklerini yerine getirirken bunun kötüye kullanılmasının engellenmesi gerekmektedir.
- Evde bakım hizmetlerini verecek kişilerin eğitiminin önemine dikkat çekilmiş, bu bölümlerden mezun olan veya stajyer olarak Bakanlığa gelen gençlerin işlerini maalesef düzgün yapamadığı veya yapmak istemediğinden kötü örnekler olarak bahsedilmiştir.
- Evde yaşamak isteyen insana saygı gösterilmesi gerektiği ve bu çerçevede belediyelerle beraber destek hizmetlerinin verilmesi gerekmektedir.
- Bu destek hizmetlerinin verilmesi için ise veri tabanı gerekmektedir ve bu konuda çalışmalar sürmektedir.
- Halk eğitim merkezlerindeki tercümanların eğitimlerinin iyileştirilmesi için TÖMER, TÜBİTAK ve Bakanlık arasındaki çalışmalarla teknolojiyi de daha etkin kullanarak tercüme işlemlerinde kolaylıklara gidilmeye çalışılmaktadır.
- İstihdam konusunda ise engelliye beceriler kazandırılması gerekmektedir.
- Seçimlerde ise STK'ların savunuculuk faaliyetlerinin önemi bir kez daha önemini göstermektedir. Siyasetçilere baskı uygulanması gerekmektedir.
- Eğer başarılı bir savunuculuk gerçekleştirilirse siyasi olarak sorunların çözülmesi sağlanabilir.
- Yerel ve merkezi yönetimler arasında koordinasyon ve STK'ların uzun soluklu taleplerle kurumlara gelmeleri sorunlara çözüm getirebilir.

-
- Toplum yararına taleplerle mücadele edildiğinde sorunların çözülmesi daha mümkündür.

Toplantı teşekkür konuşmaları, plaketlerin verilmesi ve kapanış konuşması ile sona ermiştir.